

PODOBE DELEUZA V PELKOVI MISLI

O knjigi: Stojan Pelko: *Podoba misli*, Študentska založba, Ljubljana 2006

Stojan Pelko nam v knjigi *Podoba misli* posreduje neizrecno navodilo za branje Deleuza. Neizrecnost »navodila« je učinek samih besedil, za branje katerih gre. Prav gotovo danes to navodilo ne bi moglo biti podobno tistemu, ki bi ga utegnil kdo napisati leta 1983 – če bi si namreč kdo kaj takega tedaj sploh drznil. Deleuze je takratno intelektualno javnost presenetil s knjigo *Podoba-gibanje*, ki se je vpisala v razmerje filozofije in filma (slednje je v tistem času dozorelo za artikulacijo); knjiga je najprej v zadevni francoski javnosti sprožila dvome ter kritične pomisleke, še najbolj pa je proizvedla nejasno opredeljeno zadrego, češ ali je mogoče tako misliti film in »upodabljati« filozofijo? Kajpak je v prvih reakcijah šlo tudi za čudenje in/ali fascinacijo nad tem, da je Deleuze – takrat že jasno prepoznan za enega najproduktivnejših vodilnih mislecev 20. stoletja – sploh utegnil videti toliko filmov, da ne govorimo o tem, da filmov ni samo videl, ampak jih je podrobno premislil, kar je sugeriralo samo besedilo. Vmes je seveda minilo že kar veliko časa – in ne pozabimo, da je slabi dve leti za prvo knjigo sledilo nadaljevanje *Podoba-čas* –, Deleuzova intervencija na področju refleksije filma pa se čedalje bolj kaže kot mejnik v teoriji filma ali kot vrh nekega obdobja, ko je podoba kot koncept z Deleuzom nepovratno zapadla filmu v bergsonovski perspektivi. Le-ta je večji del stoletja čakala na končno genialno razpoznavo, ki je je bil zmožen Gilles Deleuze.

Denimo, da teh nekaj prvih asociacij, ki mi jih je sprožila Pelkova knjiga, lahko ponudimo kot okvir, v katerega umestimo sicer ne prav zlahka umestljivo pisanje. Prvo poglavje uvede avtorjeva lucidna začetna opazka o pomenu Deleuzovega stavka, označenega z besedo povsod, partout. Skratka, Deleuze je bil uvidel, da je tematika podobe misli skupna vsemu njegovemu delu, da je navzoča »povsod«, torej v vseh besedilih in ne samo v znamenitih dveh »filmskih študijah«. Pelko bralcu s tem »povsod« odpre vstop v univerzum Deleuzove filozofije in tako opravi

delo, za katerega ga je usposobil njegov večletni ter podrobni študij Deleuza. Nemara se mu je pojasnilo, da mora biti razmerje zunaj-znotraj (teksta, okvira, polja, konstrukcije subjekta ...) povsem vpleteno v pisanje »o« Deleuzu, če naj bo to pisanje sploh smiselno; možno je samo kot spoj dveh (ali več) tekstualnih tokov. S to »metodo« je Pelku uspelo pokazati na umeščenost Deleuzovega filmskega diskurza, ali drugače: na umeščenost tako rekoč vsega njegovega filozofskega opusa v razmerje s filmom, ki je proizvedlo kompleksnejši pojem podobe. Pelko v nekakšnem so-govoru z Deleuzom demonstrira, kako pomembno je bilo pri tem Deleuzovo branje Nietzscheja in posledično doje-manje Prousta, pa Baconovih slik ... in predvsem, kako je na osnovi vsega tega opravil svoje pojav Godarda.

V naslednjih poglavjih Stojan Pelko jasno pokaže, da je Deleuzov prispevek prav v svoji unikatnosti lahko izhodišče za mišljenje podobe v vrsti mnogoterih kontekstov: seveda tudi kakega slovenskega gledališča, vsakršne literature in slikarstva, pa seveda filmskih pojavov, kot so npr. dogma ali Peter Greenaway. Skupaj z Žižkom Pelko poudari tisto, kar vsakomur, ki je prebral »kaj Deleuzovega«, ni prav hitro razvidno: da je »Deleuze veliko bližji psihoanalizi in Heglu«, kot se zdi v nekaterih akademskih krogih. Dodatni presežek Pelkove knjige pa je njegovo izvirno zapisano branje vrste filmov, ki so nam tako ali drugače opredelili misli.

DARKO ŠTRAJN

ŠOLA RISANEGA FILMA

O knjigi: Borivoj Dovniković *Bordo: Šola risanega filma, 2 koluta*, Kino!, Ljubljana 2007

Torej, kaj bi dejal povprečni bralec, ko bi vzel v roke knjigo *Šola risanega filma*? Ko bi prelistal to lično oblikovano, z duhovitimi ilustracijami opremljeno knjižico Borivoja Dovnikovića, priznana hrvaškega karikaturista in avtorja risanih filmov, bi rekel vsaj: »Zanimiva knjiga.« Morda bi se z nostalgijo spomnil na otroštvo, ko se je spraševal, kako risani liki na filmu oživijo, kako je to sploh mogoče.

In kaj bi o taisti knjigi porekel mladi nadebudni ljubitelj stripov in animira-

nega, ki morda tudi sam kaj nariše in ga nadvse mika, da bi tudi on poskusil z risanim filmom, pa ne ve, kje in kako začeti? Prav gotovo bi rekel: »To! To iščem že od nekdaj! In to v slovenskem jeziku!«

Da, tokrat smo zahvaljujoč Društvu za oživiljanje zgodbe Dva koluta in Društvu za širjenje filmske kulture Kino! dobili priročnik za risani film, in to takega, ki je res imeniten, nekaj posebnega. Njegov ustvarjalec je svetovno uveljavljen karikaturist in avtor po svetu večkrat nagrajenih risanih filmov, eden glavnih v zagrebški šoli risanega filma, soustanovitelj zagrebškega festivala animiranega filma, priznani pedagog in mentor. Zagrebška šola in z njo tudi Borivoj Dovniković Bordo so v svetovno produkcijo animacije v 60. in 70. vnesli svež veter z mnogimi inovacijami; tako v likovnem kot v produkcijsko-tehničnem smislu. Posebnost pričujoče knjige je v nadvse nazornem podajanju vsebine, torej napotkov za izdelavo risanega filma, tistega, ki nastane s pomočjo svinčnika, pastela, oglja, akvarela, akrila in tako dalje. Pred našimi očmi se na 175 straneh razgrnejo vse bistvene skrivnosti, posebni triki, tajni recepti, zamolčana znanja, likovni in tehnično-produkcijski postopki, potrebni za izdelavo risanega filma. Skozi kratka poglavja nas uvede v skrivnostni svet oživiljanja risbe – od tega, kako in kje začeti, kaj uporabiti, kako ustvariti gibanje, različna gibanja, kaj narediti, da pada dež, sneg, da teče voda, da grmi in bliska, kako hodi človek, teče pes, šelesti listje, kako narisati čim manj risb in ustvariti čim boljše gibanje, kako animirati govor, kako z reflektorji osvetliti risbe, kako delati vožnje in prelive, zatemnitve, dvojne ekspozicije, kako povezati realno posnet in risani film, kako narediti snemalno knjigo, posneti glasbo, montirati zvok in sliko, seznaniti pa nas tudi s strokovnimi izrazi in pojmi.

A najdragocenejša plat knjige so ilustracije, duhovite risbe, ki natančno vizualno pojasnjujejo težko predstavljljive likovne in tehnične postopke. So tako zabavne in humorne, da bralca pritegnejo že same po sebi, pred našimi očmi se odvijeta risanka že samo z listanjem strani te knjige.

Prvič je bila izdana leta 1983, zato je vezana na tehnološke postopke film-

ske produkcije na celuloidnem traku. Takrat pri snemanju risanih filmov še niso uporabljali računalnikov, zato je obenem tudi dragocena informacija o analogni filmski tehnologiji, ki se umika digitalni računalniški produkciji in postprodukciji. A vendarle so tudi principi v osnovi enaki, in če vemo, kako nastane risani film pri analogni filmski produkciji, lažje razumemo, kako je to mogoče narediti z digitalno tehnologijo.

V času, ko nam ta tehnologija omogoča, da lahko animirani film izdelamo na domačem računalniku (včasih je bil za to potreben specializiran filmski studio), in v času, ko se prav zato mnogi nadebudni mladi ustvarjalci podajajo v tako avanturo, je ta knjiga izvrsten priročnik, vodnik in biblija, ki nas odpelje v zlahkno kreativnost risanega filma.

MILAN ERIČ

KO ANIMACIJA SREČA ŽIVE

O knjigi: Marcel Jean: *Kad animacija susreće žive*, zbirka *Kvadrati sekunde*, Udruga 25 FPS, 2007, Zagreb.

Kje so meje definiranja filmskih žanrov? Kako dolgo bomo še morali razvrščati filme po zastareli tipologiji, ki ločuje animacijo od filmskega snemanja in dokumentarni film od igranega? Do kdaj bomo morali definirati animirani film na osnovi sintetiziranega premikanja sličice po sličico? Odgovore na ta in druga vprašanja, ki napeljujejo k tezi o hibridizaciji filmskih žanrov, prek tekstov o evlucijskem razvoju tehnik rotoskopije in piksilacije ter tehnološkem razvoju digitalne podobe (teoretsko definiranje pojma kompozitne slike), najdemo v zadnji knjigi kanadskega cinefila Marcela Jeana. Jean, ki predava zgodovino in estetiko animiranega filma na montrealški univerzi, je v knjigi objavil tudi relevantne tekste dveh quebeških kolegov, Marca de Bloisa iz Quebeške kinoteke in Pierra Héberta, eklektičnega avtorja eksperimentalnih in politično angažiranih animiranih filmov, ter pogovore z avtorji animiranih filmov Zbigniewom Rybczynskim, Raoulom Servaisom, Chrisom Ladrethom, Michèle Cournoyer, Wendy Tilby in Georgesom Schwizgeblom.

Marcel Jean, ki v osnovi prisega na Bazinov definicijo filmske umetnosti